

Usporedba japanske i grčke mitologije - kozmogeneza i antropogeneza

Perić, Ozana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:932250>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-03-28**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

OZANA PERIĆ

**USPOREDBA JAPANSKE I GRČKE MITOLOGIJE –
KOZMOGENEZA I ANTROPOGENEZA**

Završni rad

Pula, rujan 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

OZANA PERIĆ

**USPOREDBA JAPANSKE I GRČKE MITOLOGIJE –
KOZMOGENEZA I ANTROPOGENEZA**

Završni rad

JMBAG: 0303086284, redoviti student

Studijski smjer: preddiplomski studij japanskog jezika i kulture

Predmet: Književna iskustva istočne i južne Azije

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Japanologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Igor Grbić

Komentor: mag. jap. Kamelija Kauzlarić

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ozana Perić, kandidatkinja za prvostupnicu Japanologije izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio Završnog rada nije napisan na nedopušteni način, odnosno da nije prepisan iz kojega necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____



IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Ozana Perić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **Usporedba japanske i grčke mitologije: kozmogeneza i antropogeneza** koristi na takav način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. OSNOVNI PODACI O JAPANSKOJ I GRČKOJ MITOLOGIJI.....	6
2.1. PROSTOR I VRIJEME.....	6
2.2. BOŽANSTVA.....	7
3. KOZMOGENEZA	10
3.1. KOZMOGENEZA U JAPANSKOJ MITOLOGIJI.....	10
3.2. KOZMOGENEZA U GRČKOJ MITOLOGIJI.....	13
4. ANTROPOGENEZA	15
4.1. ANTROPOGENEZA U JAPANSKOJ MITOLOGIJI.....	15
4.2. ANTROPOGENEZA U GRČKOJ MITOLOGIJI	15
5. SLIČNOSTI JAPANSKE I GRČKE KOZMOGENEZE I ANTROPOGENEZE	17
5.1. KONCEPT KAOSA.....	17
5.2. POLITEIZAM	17
5.3. BRAKOV I BOŽANSTAVA I RAĐANJE DJECE	18
5.4. PRIRODA I ZAGROBNI ŽIVOT	18
5.5. BIĆA IZMEĐU BOŽANSTAVA I LJUDI	19
5.6. POGRJEŠIVOST BOŽANSTAVA.....	20
6. RAZLIKE JAPANSKE I GRČKE KOZMOGENEZE I ANTROPOGENEZE	21
6.1. ODNOS BOŽANSTAVA I PRIRODE	21
6.2. SPOL I KOZMOGENEZA	21
6.3. POLITIČKA SVRHA	22
7. ZNAČAJ KOZMOGENEZE I ANTROPOGENEZE UNUTAR GRČKE I JAPANSKE MITOLOGIJE.....	23
8. ZAKLJUČAK.....	24
9. LITERATURA.....	25
10. POPIS PRILOGA	26
11. SAŽETAK.....	27
12. SUMMARY	28

1. UVOD

Ovaj će se rad temeljiti na usporedbi mitologija dviju civilizacija. Prva je mitologija ranog Japana od pretpovijesnih vremena do početka razdoblja Heian (794. g.), a druga mitologija stare Grčke do kraja helenističkog razdoblja (146. p. n. e.). Fokus je na kozmogenezi i antropogenezi, odnosno na mitovima postanka Japana i Grčke i mitovima nastanka čovjeka te njihovom značaju za te dvije civilizacije. Osim ako nije drugačije navedeno, svi su prijevodi u tekstu završnog rada moji.

Mit (grč. μῦθος: riječ, govor; basna, priča) je u tradicionalnom značenju riječi, priča o nadnaravnim radnjama bogova ili junaka koji su utemeljili neku kulturu. Njegovo je prepričavanje u lancu usmene predaje prvobitnih zajednica bilo ritualni događaj sa svrhom obnavljanja kolektivnoga pamćenja i osjećaja pripadnosti matičnoj cjelini. Na mitskim su se svetkovinama svaki put iznova uprizorivali događaji nastanka bogova, svijeta, čovjeka, zajednice i zakona te se u dramsko-glazbenim obredima prizivanja osvježavalo sjećanje na pretke. Ključna društvena, vjerska i kulturna uloga mita su razlog njegova širenja i ulančavanja u skupine mitova grupirane oko središnjega lika kakva boga ili junaka. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021, URL: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41235>)

Japanska je mitologija spoj šintoističkih narodnih vjerovanja i drugih usmenih predaja koje potječu s japanskog arhipelaga i budističke tradicije uvezene s azijskog kontinenta. U ovom ćemo se radu usredotočiti na šintoističku tradiciju.

Kako tvrdi Sears (2014: 10), mit sadrži nekoliko karakteristika kojima se razlikuje od ostalih vrsta priča. Jedna od tih karakteristika je njegov način nastanka. Mitovi nisu tvorevina samo jednog autora. Razvijaju se putem govora, gdje svaki novi pripovjedač u mit unosi nešto svoje, individualno i osebujno. Pripadnici određene kulture usmenom predajom stvaraju mitologiju te kulture. Mitovi se prepričavanjem prenose s jedne osobe i generacije na drugu, zato često postoji više verzija iste priče.

Temeljno istraživačko pitanje ovog rada odnosi se na definiranje značaja kozmogeneze i antropogeneze unutar grčke i japanske mitologije. Na njega će se pokušati odgovoriti usporednom analizom mitova o kozmogenezi i antropogenezi ove dvije mitologije. Dva su glavna zaključka te analize: (1) kozmogeneze obje mitologije podudaraju se u tome što

nude objašnjenje čovjekovog okruženja, pogotovo prirode; (2) u ranom Japanu mitologija je korištena za opravdavanje i širenje moći carske linije koja je vladala cijelom ranom japanskom političkom jedinicom, dok je ranu grčku mitologiju dijelilo više samostalnih političkih jedinica, te je značaj kozmogeneze i antropogeneze u grčkoj mitologiji prije svega psihološki u pogledu objašnjenja određenih ljudskih osobina.

2. OSNOVNI PODACI O GRČKOJ I JAPANSKOJ MITOLOGIJI

2.1. Prostor i vrijeme

Najraniji tekst o šintoističkim pričama potječe iz 712. godine. Napisan je na zahtjev cara Tenmua i zove se ***Kojiki*** (jap. 古事記) ili Zapis o drevnim stvarima. Smatra se da je *Kojiki* napisan kako bi legitimizirao vladavinu klana Yamato nad teritorijem rane japanske države u 8. st. i prikazao japansku carsku lozu kao potomke šintoističkih božanstava. Prema Levin (2008: 22), *Kojiki* uključuje mitove o stvaranju svijeta i japanskih otoka, o nastanku božanstava i raznih prirodnih fenomena, o postanku smrti itd. *Kojiki* također objašnjava važnost ritualnog pročišćenja u šintoističkoj religiji.

Nadalje, autor navodi da *Kojiki* ne sadrži zapovijedi (kao što je u Bibliji Deset Božjih zapovijedi) niti eksplicitna pravila o tome kako živjeti (kao Kuran). Ovi spisi ne govore ljudima ni da moraju vjerovati u *kamije* (jap. božanstva): samo pričaju priče. *Kojiki* također pruža genealogiju bogova, te prema njoj careva obitelj potječe od *kamija* sunca. Naredba za pisanje *Kojikija* imala je za cilj ojačati pravo carske obitelji na vladavinu u vrijeme kad su se budizam i drugi kineski utjecaji javljali, a različita plemena još nisu bila u potpunosti pod carevom moći. Knjiga je trebala utvrditi da car nije bio potomak bilo kojeg *kamija* već da je potekao od najvažnijih *kamija* Levin (2008: 23).

Levin (2008: 25) piše da za razliku od mnogih drugih religija, šintoizam nije zasnovan na svetoj knjizi. Šintoizam nije proizašao iz vjerovanja ili iskustva jedne osobe. U srži su šintoizma duhovni obredi pranja i pročišćenja i prinosi *kamijima*, poput hrane ili žetona koji su kupljeni u svetištima. Rankin (2011:13) govori da je šintoizam način gledanja na svijet koji povezuje etiku s estetikom. Praksa šintoizma je razumijevanje načina prirode i suživot s njom.

Budizam dolazi u Japan preko Kine i Koreje u šestom stoljeću. Tako budizam postaje religija dvora, ali se dijelom i stapa sa šintoizmom (sinkretizam) radi lakšeg širenja što se u 9. i 10. st. nazvalo *shinbutsu shūgō* (Nakanishi, 2010: 22).

Mitovi starih Grka također su doživljavali stalne promjene kao posljedicu načina na koji su prenošeni i zemljopisnog položaja. Houle (2001: 6) objašnjava kako je grčki krajobraz uvijek igrao veliku ulogu u razvoju grčkog naroda i njegovih mitova. Grčka je smještena na europskom kontinentu, istočno od Italije u Sredozemnom moru. S kopnom je povezana tankom trakom zemlje, nad kojom je stari grad Korint. Na Peloponezu se nalaze vrlo važni gradovi Olimpija i Sparta. S druge strane, Atena se nalazi na južnom vrhu kopna, u regiji koja se zove Atika. Benašić (2017: 9) u svom radu piše da ovi mitovi nastaju na prostoru antičke Grčke, te da se u njima prepoznaju utjecaji mitologije iz Azije, Srednjeg istoka ili nekih dijelova Europe. Stoga, Grčka povezuje Europu i zapadnu Aziju. Most između Grčke i Male Azije je otočje u Egejskom moru, a kopnena Grčka ide uz jug u mediteranski bazen prema Egiptu i Libiji.

Grci su sebe već od VIII. st. pr. Kr., nazivali *Helenima*, a svoju zemlju *Heladom*. Od srednjeg vijeka nazivali su se *Romeji* (prema Roma), a u najnovije doba ponovno su prihvatili naziv Heleni, kojim se želi naglasiti etnički kontinuitet od antičkog doba do danas. Grčku su naselili u nekoliko seoba (kulturno i etnički najznačajnija je seoba Dorana oko 1100. pr. Kr.) pomiješavši se sa zatečenim praindoeuropskim stanovništvom. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021, URL: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=23202>)

Po epirskom plemenu *Graikoi* izveden je latinski naziv *Graeci* za ljude i *Graecia* za zemlju. Tada su se ti nazivi probili izvan Grčke uz stare i ukorijenili u uporabi. „Hellas je ostao konvencionalni naziv za današnju Grčku državu „(Jurič, 2001: 11).

2.2. Božanstva

Levin (2008: 21) navodi da su s početkom oko 300. p. n. e. Japanci već posjedovali legende o *kamijima*. *Kamiji* uključuju ne samo tajanstvena bića koja su plemenita i dobra, nego i zloćudne duhove koji su izvanredni i zaslužuju poštovanje. Mnoge stvari izazivaju

strahopoštovanje; npr. za nešto sasvim (ne)obično u prirodi – ocean, vodopad ili stijenu čudnog oblika – smatra se da je *kami*. Kako Levin piše (2008: 21): „Grom je kami koji tutnji. Car je kami...” Čak i predmeti koje su stvorili ljudi poput čamca mogu sadržavati *kamija*. Smatra se da je sve potencijalno *kami*. Slavljenje *kamija* pretvorilo se u šintoizam, što znači „put *kamija*”, a taj se termin počeo koristiti kako bi se izvorna mitologija i religija japanskog arhipelaga razlikovala od budizma.

Prema japanskoj mitologiji postoji više od osam milijuna *kamija*. Ovaj broj nije zamišljen kao neki određeni broj, jedan je od načina da se kaže bezbroj ili beskonačno, jer su sve i svi potencijalno *kami*. Od tih bezbrojnih ili osam milijuna *kamija*, neki su poput bogova i božica Grčke i Egipta. Svaki *kami* ima svoje osobine koje se općenito mogu klasificirati u tri skupine. „Svaki kami ima tri mitama (duše ili prirode): aramitama (grubost i divljina), nigimitama (nježnost i briga za život), i sakimitama (briga za druge i njegovanje). Jedna od ovih priroda može prevladati u bilo kojem određenom mitu: Susano-wo obično izražava svoje aramitama, dok Amaterasu obično izražava nigimitama“ Ashkenazi (2003: 31). Svaki *kami* ima i svoju nadležnost ili ulogu kao što su stvaranje svijeta, upravljanje nekim aspektom prirode, zaštite nekog objekta, teritorija ili skupine ljudi (npr. određenog klana), ozdravljenja itd. (Levin, 2008: 33 – 34).



Slika 1, Amaterasu, božica Sunca i zaštitnica carskog klana, izlazi iz špilje, <https://theculturetrip.com/asia/japan/articles/7-shinto-kami-youll-meet-in-jap>

Houle (2001:14) navodi sljedeće o starogrčkom panteonu:

Grupa ili skupina bogova i boginja naziva se panteonom, a vođa grčkog panteona bio je Zeus, kralj bogova i vladar neba. Grci su vjerovali da bogovi imaju ogromnu moć nad svijetom i da kontroliraju prirodu u svim njenim oblicima. Bogovi su često bili obožavani u hramovima podignutim u njihovu čast. Većina gradova imala je posebnog boga ili boginju kojeg su smatrali posebnim zaštitnikom. Za Atenu [grad] su, primjerice, boginju Atenu i boga Posejdonu smatrali kao svoje posebne zaštitnike.

Houle (2001: 12) govori kako su stari Grci vjerovali da bogovi žive na planini Olimp, u Tesaliji, središnjem dijelu Grčke. Međutim, prema grčkoj tradiciji, bogovi su imali slobodu, nisu bili zatvoreni na planini te su mogli ići bilo kamo. To potkrjepljuju sami mitovi i legende koji su govorili o bogovima koji su imali ljudski oblik, živjeli i komunicirali s ljudima. Unutar panteona bogovi su često stupali u bračne zajednice, što je isto bio slučaj i u japanskoj mitologiji, a neki od njih istodobno su imali više supružnika ili partnera. Ponekad su se bogovi vjenčavali sa svojom braćom i sestrama, roditeljima ili djecom.



Slika 2. Karta Grčke, <https://www.scribd.com/doc/2372956/Greek-Mythology>

Vjerovanja da prirodne sile i pojave imaju oblik demona. Muze, Hrite, Satiri, Furije, Pan i Kentauri su u počecima predstavljali prirodne sile u demonskim oblicima. Tada su Grci štovali prirodne sile u obliku stabala (dendrolatrija), životinja (zoolatrija) i predmeta (hopolatrija). Bilo je pristupno vjerovanje da je nešto od navedenoga izvor blagostanja. Grčka religija se razvila u antropomorfizam što znači da njihova božanstva imaju ljudski oblik (Benašić, 2017: 8).

Kirk (2005: 8) govori:

Grčki mitovi slavlje su čovječanstva. Ispituju svaku ljudsku emociju: izazivanje smijeha, sažaljenja, prezira, zavisti, gađenja, nade. Bogovi i heroji jednaki su ljudima – pokazuju naše slabosti, naše najgore strahove, naše tajne i želje. Grčki mitovi prepričavaju sve strasti i pogreške ljudi i podsjećaju nas na moć sudbine, te naizgled nelogične sile koja upravlja našim životom.

Glavni tumači vjerskih pitanja su bili filozofi. Njihova vjera, mitovi i kultovi su utjecali na njihovu kulturu te društveni život (Benašić, 2017: 8).

3. KOZMOGENEZA

3.1. Kozmogenezu u japanskoj mitologiji

Levin (2008: 34) prepričava postanak Japana ovako:

Prije nego što je postojao dah ili oblik, prije nego što su nebo i zemlja bili odvojeni, prije nego što su postojala imena, nastala su prva tri *kamija*. Bili su nevidljivi. Zemlja je izgledala kao „plutajuće ulje” i „plutala kao meduza.” Iz nečeg poput mladih trski izviralu su i iz njih su se pojavila još dva nevidljiva *kamija*. Kako nisu vidljivi, nisu opisani, ali su poznati kao odvojena nebeska božanstva. Slijedila su i druga božanstva i sva su bila nevidljiva (barem ljudima). Oni su bogovi Takamagahare¹, ili „Visoke ravnice neba“.

¹ Takamagahara | odnosi se na mjesto gdje bogovi žive i pojavljuje se u japanskoj mitologiji. いい葬儀, 2021., Pristupljeno 1.9.2021. Dostupno na: <https://www.e-sogi.com/guide/27663/>

Prema Philippijevom prijevodu *Kojikija* (1969: 48) nakon sedam početnih generacija božanstava nastaju Izanagi-no-kami i njegova supružnica Izanami-no-kami.

Philippi (1969: 49) navodi: „U ovo vrijeme nebeska božanstva zajedno su zapovijedila dvama božanstvima Izanami no Mikoto i Izanagiju no Mikotu: „Dovršite i učvrstite ovu zemlju koja lebdi!" Davši im Nebesko draguljsko koplje, povjerili su im misiju.

Izanami i Izanagi stajali su na Plutajućem mostu i miješali vodu ispod sebe kopljem praveći određeni zvuk (jap. *koworo koworo ni*)².“ Kada su ponovno podigli koplje, sol se iscijedila s njegova vrha te je od tih kapi nastao prvi otok. Bio je to otok Onogoro. U ovom se tekstu spominje draguljsko koplje koje se na japanskom jeziku zove *Ame-no-nuboko*. Spominje se i Plutajući most ili *Ame-no-ukihashi* kao most preko kojega su božanska bića putovala između neba i zemlje.



Slika 3. Utagawa Hiroshige, Bogovi Izanagi i Izanami na Plutajućem nebeskom mostu, broj 1 iz serije *Ilustrirana povijest Japana*, https://ukiyo-e.org/image/chazen/1980_2149

Tako su na zapovijed ostalih božanstava Izanami i Izanagi učinili sljedeće:

Silazeći s nebesa na ovaj otok, podigli su nebeski stup i prostranu palaču. U to je vrijeme Izanagi pitao svoju supružnicu Izanami: „Kako je oblikovano tvoje tijelo?"

² Ova onomatopeja, koja se ponovno pojavljuje u pjesmi u 133: 57-58, također podsjeća na "zgušnjavanje". Možda ovaj odjeljak pripovijesti podsjeća na drevni običaj unutarnjeg mora u proizvodnji soli ukuhavanjem morske vode. (Philippi, 1969: 49)

Ona je odgovorila: „Moje tijelo oblikovano je kako treba biti oblikovano, ali ima jedno mjesto koje je nedovoljno oblikovano“.

Tada je Izanagi rekao: „Moje tijelo, ima jedno mjesto koje je višak. Stoga bih želio zauzeti to mjesto u tvom tijelu koje je nedovoljno oblikovano i umetnuti višak na to mjesto u tvom tijelu [tako] da se rodi zemlja. Kako bi to bilo?“

Izanami odgovara: „To bi bilo dobro.“

Ovaj tekst iz *Kojikija* potkrepljuje prethodno navedene informacije o odnosu između Izanagija i Izanami. Nakon što su pristali na to, kružili su uokolo; tada je Izanami prvo rekla:

„*Ana ni yasi*, kako dobar momak!“

Nakon toga, Izanagi je rekao: „*Ana ni yasi*, kako dobra djevojka!“

Nakon što je svaki završio s govorom, Izanagi je rekao svojoj supružnici: „Nije prikladno da žena prva govori.“ (Philippi, 1969: 50 - 51)

Izanami i Izanagi zanemarili su pogrešku i nastavili s kreacijom, a rodilo se dijete pijavica za koje se smatra da je prva gluhočujna osoba u Japanu.

Chamberlain tvrdi je bolje čitati Iza-na-gi i Iza-na-mi, uzimajući slog *na* kao drugu osobnu zamjenicu „ti“, a naziv shvatiti ovako: „Princ Koji Poziva“ i „Princeza Koja Poziva“. Smatra da je prirodnije na *izana* gledati kao na tvorbu korijena glagola *izanafu* što znači „pozvati“. U gornjem tekstu Izanagi i Izanami obredom međusobnog pozivanja započinju sa stvaranjem svijeta, no njihova prva djeca nisu prihvaćena. Prema priči, budući da je Izanami pogriješila i progovorila prva, odnosno prije svog supruga na njihovom vjenčanju, vjenčanje je trebalo ponoviti kako bi Izanagi dobio prednost nad Izanami na način da on prvi izgovori riječi kojima je poziva na čin stvaranja. Japanski otoci nastali nakon ponovljenog rituala smatraju se pravom djecom ovog boga i božice. Takvi su bili i *kamiji* prirode (tlo, rijeke, metal) uključujući Kagutsuchija, boga vatre, zbog čijeg rođenja umire božica Izanami.

3.2. Kozmogeneza u grčkoj mitologiji

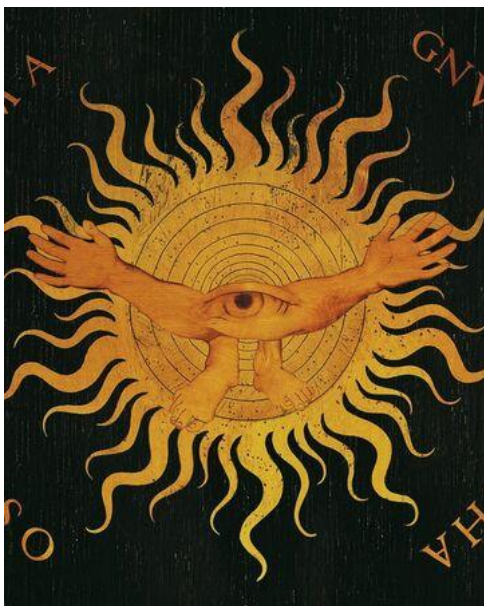
Kako tvrdi Graves (2008: 30), za razliku od japanskog mita o postanku, u grčkom pelaškom mitu o stvaranju svijeta nije bilo ni svećenika ni bogova, nego je postojala samo jedna boginja i njezine svećenice, budući da je ženski spol bio dominantan, a muškarac je bio u sjeni žene. U japanskoj je mitologiji vidljivo da su za stvaranje na početku bili potrebni i muškarac i žena te da je muškarac bio dominantan, no u Olimpijskom mitu o stvaranju oplodivanje žene vršilo se putem vjetra, a moglo se dogoditi i nenamjernim gutanjem insekata te općenjem sa zmijom. Graves (2008: 29) to opisuje ovako:

U početku bijaše sveopći kaos iz kojeg gola izađe boginja Eurinoma. Ali, kako nije našla ništa čvrsto na što bi stala, odvoji vodu od neba i poče plesati na valovima. Plesala je tako krećući se prema jugu, a vjetar koji je pri tome stvarala učini joj se kao nešto novo i naročito – kao nadahnuće za stvaranje. Okrećući se oko sebe, ona dohvati sjeverni vjetar, protrlja ga rukama i gle čuda! Pojavi se velika zmija Ofion. Da bi se zagrijala, Eurinoma poče plesati sve žešće i žešće, što kod Ofiona izazva seksualnu želju, pa on obavi njezine božanske udove i spoji se s njom. Tako Eurinoma zatrudni i uzme po tome lik golubice i, ležeći na valovima jedno vrijeme, snese jaje. Ofion, zaljubljen gledajući svoje potomstvo, obavi se oko jajeta i poče da ga zagrijava sve dok se ono nije rasprsnulo i iz njega nisu izašla Eurinomina djeca – sve što postoji: Sunce, Mjesec, planete, zvijezde, zemlja sa svojim planinama, rijekama, drvećem, biljkama i životinjama. Eurinoma i Ofion odlučiše započeti zajednički život na Olimpu, koji je ujedno i postao mjesto njihovih sve češćih bračnih razmirica. Naime, Ofion je stalno omalovažavao svoju suprugu, hvališući se da zapravo samo njemu pripada zasluga za stvaranje svemira. Ne mogavši više izdržati, Eurinoma ga prignječi petom, izbi mu sve zube i posla ga u mračno podzemlje da tamo čami zauvijek. Ostavši sama, odluči se posvetiti daljnjem dotjerivanju svoje tvorevine. Tako stvori sedam planetarnih sila i nad svakom od njih postavi po jednu Titanidu i Titana.

Nadalje postoje i homerski i orfički mitovi po kojima se smatra da sva živa bića i svi bogovi imaju porijeklo iz vrela Okeana, a da je Tetija bila majka sve njegove djece. Nadalje, Graves (2008: 31) opisuje kako orfičari pričaju o tome da se crnokriloj boginji noći, pred kojom je i Zeus strepio, udvarao Vjetar, oplodio ju i ona je snijela srebrno jaje u utrobu Mraka i iz njega se izlegao hermafrodit Eros, a za Erosa tvrde da je stvorio svijet iz mirovanja.

U još jedan mit o postanku uvodi Graves (2008: 33) tako što opisuje kako se na početku stvaranja Majka Zemlja (Gea) uzdigla iz kaosa u snu i rodila Urana. Uran je prosuo kišu na njezine pukotine, i, nakon kiše ona rodi travu, cvijeće i drveće, zajedno sa zvijerima i pticama. Kiša koja je pala potaknula je rijeke da poteku i da se šupljine u zemlji napune vodom. Tako su nastala jezera i mora.

Ovaj patrijarhalni mit o Uranu prihvaćen je tek u vrijeme olimpijskog religioznog sistema. Uran, čije ime znači „nebo”, zauzeo je, izgleda, položaj prvoga Oca pošto je poistovjećen sa indoiranskim pastirskim božanstvom Varunom, jednim arijskim muškim trojstvom. Njegovo grčko ime je oblik muškog roda od Urana „kraljica planina”, „kraljica ljeta”, „kraljica vjetrova” ili „kraljica divljih volova”. Uranova ženidba s Majkom Zemljom je u prenesenom značenju predstavljeno doseljavanje Helena u sjevernu Grčku, koji su starosjedioce također smatrali Varuninom djecom, iako su Veliku Majku, počeli smatrati i njegovom majkom. Graves (2008:33)



Slika 3, Kaos. [https://greek-myth.fandom.com/wiki/Chaos_\(location\)](https://greek-myth.fandom.com/wiki/Chaos_(location))

4. ANTROPOGENEZA

4.1. Antropogeneza u japanskoj mitologiji

Kojiki govori da je Izanagi stvorio čovječanstvo nakon smrti svoje žene Izanami i rođenja svoje djece Amaterasu (Sunce), Tsukuyomija (Mjesec) i Susano-oa, boga mora.

Amaterasu je vrhovna božica japanskog panteona. Prema legendi ona predaje vlast nad japanskim arhipelagom svom unuku princu Ninigiju, koji se smatra pretkom japanske carske loze (Japanese Gods and Myths, 1999: 27).

4.2. Antropogeneza u grčkoj mitologiji

Prema Kwonu, Prometej i njegov brat Epimetej dobili su zadatak stvaranja ljudi. Prometej je napravio ljude od gline, a Atena je udahнула život u njih. Dao je svom bratu zadatak da do kraja dovrši sva stvorenja. Epimetej je svojim kreacijama dao sve dobre osobine, a za čovjeka nije ostalo ništa. Prometej se ražalostio nad ljudima i potajno je uzeo vatru od bogova i donio im ju je. Ono što je dano od bogova Zeus nije mogao vratiti, stoga je čovječanstvu ostala vatra, ali je bio bijesan te je odlučio kazniti i Prometeja i njegovu kreaciju - čovječanstvo. Kako bi Zeus kaznio Prometeja za počinjeno, okovao ga je u okove na Kavkazu i poslao orla da mu svaki dan kljuca jetru. Kako je bio besmrtna jetra mu se obnavljala svaki dan no to znači i da je patio svaki dan.

Zeus je kaznio Prometeja, što je značilo da mora kazniti i njegove kreaciju, odnosno ljude. Podario im je Pandoru koja je imala razne osobine uključujući i znatiželju. Kada je došla na zemlju, došla je zajedno sa svojom kutijom. Epimetej se zaljubio u nju iako ga je brat upozorio da ne uzima ništa od bogova. Pandora nije izdržala i otvorila je kutiju te tako pustila sva zla na svijet. Na dnu kutije je bila zadnja stvar – nada – ali ju je Pandora zatvorila u kutiju (Hunt, 2019, URL: <https://www.scribd.com/document/406777489/THE-CREATION-OF-MAN-BY-PROMETHEUS-pdf>).

Što se tiče Grka, Graves (2008: 38) piše kako neki tvrde da nije točno da je Prometej stvorio ljude te to pripisuju bogu svih stvari. Oni kažu da ih je same od sebe rodila zemlja

kao najbolje plodove. Prema Gravesu (2008: 17) postojalo je više ljudskih rasa s različitim osobinama u rasponu od blagih i pravednih do okrutnih i ratobornih:

1. „zlatna rasa“ – stvoreni prema božanskom liku, živjeli su bezbrižno te nisu morali raditi, a njihov se duh zadržao u srećonošama i zaštitnicima pravde;
2. „srebrna rasa“ – također stvoreni prema božanskom liku, jeli kruh, živjeli i do 100 godina, poznati po potpunoj odanosti majkama, Zeus ih je uništio;
3. „brončana rasa“ – „pali“ na svijet kao plod jasena, oboružani brončanim oružjem, jeli meso i kruh, uživali u ratovanju, poznati kao drski i okrutni, izumrli od kuge;
4. još jedna „brončana rasa“ – također drski, ali i plemeniti heroji, rođeni od bogova i smrtnih majki, poznati po slavnoj borbi u opsadi Tebe, Trojanskom ratu te mitu o Argonautima, nastanjuju Elizejske poljane
5. „željezna rasa“ – „nedostojni“ potomci četvrte rase, okrutni, nepravedni, zlonamjerni, pohotni, nevjernički, izdajnički.

Od svih tih rasa preživjela je samo posljednja, „željezna“, kojoj pripadaju tadašnji Grci. I to, kao i mit o Prometeju nudi objašnjenje za nesavršenost ljudske rase.

Prometej je imao sina Deukaliona. U to vrijeme ljudi su bili „zli“ pa je Zeus odlučio potopiti ljudski rod. No Prometej i njegova supružnica Pira su, zahvaljujući Prometejevom savjetu, izgradili arku i preživjeli. Nakon devet dana Deukalion je prinio žrtvu Zeusu, a za uzvrat je dobio jednu želju. Poželio je da ljudi ponovno nasele zemlju. Kako bi stvorili ljude, Zeus im je naredio da bacaju kamenje iza sebe. Od kamenja koje je bacila Pira su nastale žene, a od onih koje je bacio Deukalion muškarci (Benašić, 2017: 19).

5. SLIČNOSTI JAPANSKE I GRČKE KOZMOGENEZE I ANTROPOGENEZE

5.1. Koncept kaosa

Prema japanskoj i grčkoj mitologiji, isprva je kaos bio dominantna sila i prvi uzrok svih stvari na svijetu. Takav stav prema počecima života na zemlji nije neuobičajen jer su drevni ljudi mogli samo pretpostaviti ono što je bilo prapočelo života. Slijedom tog razmišljanja, kaos, tipičan i za grčku i za japansku mitologiju, simbolizira odnos drevnih ljudi prema podrijetlu života i njihovo strahopoštovanje i paniku spram prirodnih sila. Zapravo takav je stav odraz njihova neznanja, tako da je to najjednostavniji pokušaj objašnjenja podrijetla različitih, a vrlo složenih pojava.

5.2. Politeizam i odnos prema bogovima

Šintoizam je politeistička religija i obuhvaća bezbroj različitih *kamija*. Za svakog *kamija* ponaosob može se reći da ima svoje posebne osobine i funkciju. *Kami* je štovan kao osnivač ili čuvar nekog određenog objekta ili fenomena, što se može vidjeti u hramovima u kojima štiju *kamije*.

Grčka religija, baš kao i šintoizam, bila je politeistička i također je obuhvaćala bezbroj raznih bogova, a svaki od njih je prikazivao neki aspekt ljudskog života. U ovim mitovima, bogovi su imali ljudska tijela i osobine. Bili su slavljani u hramovima na ceremonijama koje su vodili svećenici. Na tim mjestima su često i žrtvovali neku od životinja u ime bogova kao što je spomenuto u radu.

5.3. Brakovi božanstava i rađanje djece

Unutar panteona bogovi su često stupali u bračne zajednice, što je isto bio slučaj i u japanskoj mitologiji, a neki od njih istodobno su imali više supružnika ili partnera. Ponekad su se bogovi vjenčali sa svojom braćom i sestrama, roditeljima ili djecom. U japanskoj verziji mita o postanku, Izanami i Izanagi su bili ti koji su dovršili stvaranje putem ceremonije. U grčkom pelaškom mitu tvorci su također par, Eurinoma i Ofion. U oba mita vidimo da je za stvaranje bilo potrebno i muško i žensko božanstvo. Nadalje, ovi parovi su, osim stvaranja svijeta, stvorili i razna božanstva i djecu. Japanski *kamiji* Izanami i Izanagi prvo stvore dijete pijavicu, zatim ispravljaju grešku i rađaju se japanski otoci. Eurinoma i Ofion su nakon ujedinjavanja stvorili Sunce, Mjesec, planete, zvijezde, zemlju, planine, rijeke, drveće, biljke i životinje.

5.4. Priroda i zagrobni život

Nakon Izanamijine smrti Izanagi odlazi po nju u podzemlje kako bi ju vratio nazad među žive. Međutim, Izanami je konzumirala plod podzemlja i ne može se vratiti. Izanagi, nakon što je ugledao mrtvo tijelo svoje ljubljene, uplašio se i pobjegao što je razljutilo Izanami. Nakon što je napustio Izanami i podzemni svijet, Izanagi je izvršio ritualno čišćenje kako bi isprao nečistoće zemlje mrtvih. Tijekom pročišćavanja stvoreni su mnogi bogovi. Kad je završio s kupanjem, stvorena su tri bitna boga za japansku mitologiju. Božica Sunca Amaterasu rođena je kad je oprao lijevo oko, a Tsukuyomi Mjesečevo božanstvo rođeno je kad je oprao desno oko. Kad je oprao nos, rodio se bog Susano-o. (Sever, 2016: 3) Iz toga možemo vidjeti da je ideja čistoće suprotstavljena ideji smrti i zagrobnog života.

Grčki mit koji možemo povezati s prethodnim je mit o Demetri i Perzefoni. Demetra je bila božica prirode i mijenjala je godišnja doba, a Perzefona je bila njena jedina kćerka. Demetra je primijetila da joj je kćerka nestala, a Perzefonu je oteo Had kako bi mu bila supruga. Kćerka je plakala za majkom, a ista ju je tražila devet dana i devet noći. Iako je bila kraljica Hada, Perzefona nije bila sretna i zamolila je Sunce za pomoć. Njena je majka lutala svijetom, no gdje god bi došla sve bi uvenulo. Tada je Zeus shvatio da se djevojka mora vratiti gdje joj je i mjesto. Vratila se nazad, ali je jela plodove Hada – nar. Za svaku

sjemenku koju je pojela morala je provesti vrijeme u Hadu. Šest mjeseci je morala boraviti u podzemnom svijetu. Kada je bila ponovno s majkom sve je cvalo a kada bi se vratila sve bi uginulo. Tako su nastala godišnja doba. Odlazak u Had smatra se zimom i jeseni, a povratak doma ljetom i proljećem. (Keller, 2014: 1 – 5) Ovdje je zagrobni život suprotstavljen životnosti prirode.

Oba mita veže odlazak bračnog partnera u zemlju mrtvih na ovaj ili onaj način, a boravak božanstava u toj zemlji izravno ili neizravno povezan je sa nastankom prirodnih fenomena, bilo u obliku drugih božanstava, bilo u obliku godišnjih doba.

5.5. Bića između božanstava i ljudi

Nekoliko neljudskih vrsta (osim *kamija* i bogova) također se spominje u mitologijama. U Japanu su to tri najpoznatije: *tengu* (goblini), *oni* (demoni) i *kappa* (vodeni demoni). *Tengu* borave u šumama i posebice se zamjere onima koji ih ne poštuju te mogu bacati čini. Iako se čine zlobni, goblini mogu pomoći onima koji su dobri i poštuju ih. *Oni* ili demoni (svi prijevodi se smatraju nepravilnima jer nemaju ekvivalent na hrvatskom/engleskom jeziku) suprotstavljaju se budizmu i mogu biti preobraćeni samo ako upoznaju dovoljno dobru osobu što se često može vidjeti i u japanskim animiranim filmovima. *Kappe* se također često spominju u animacijama, kao i *tengu* mogu izazvati katastrofe, ali se od njih mnogo toga može i naučiti. Ne smatra ih se zlobnima već da su u zabludi ili na krivom putu (Ashkenazi 2008: 57).

U grčkoj mitologiji ovakvi oblici života većinom se pojavljuju u sporednim ulogama. Neke od njih su nimfe, možemo ih raspodijeliti u tri skupne: vodene, planinske i šumske. Vodene nimfe se dijele na oceanide, nereide i naide. Oceanide su nimfe oceana i imale su dar proročanstva. One su predstavljene kao sjenovita bića, s ljupkim oblicima. Nereide su nimfe mediteranskog mora. Po izgledu su slične oceanidama ali izgledaju više poput ljudi. Sljedeće su su bile naide nimfe slatkovodnih izvora, jezera, potoka i rijeka. Grci su ove nimfe. Drijade su šumske nimfe smatrali posebnim dobročiniteljima čovječanstva. One su imale karakteristike stabala s kojima su bile povezane. Napaje u bile ljubazne i nježne planinske nimfe (Berens 2009: 139).

Ova bića su povezana svojim moćima. Svaki od njih ima posebne vještine kojima upravljaju i koje ih čine ili dobrima ili lošima. U tekstu možemo vidjeti da su sva navedena bića prirode, a ne neke urbane sredine. *Tengu, oni i kappe* borave u šumama izvan ljudskoga dosega što je isto kod grčkih nimfi. U pravilu nema interakcije s njima na redovnoj bazi, za razliku od božanstava.

5.6. Pogrešivost božanstava

Pogrešivost *kamija* moguće je iščitati iz mita o postanku. Izanami i Izanagi dobivaju zadatak da dovrše svijet. Na početku ceremonije Izanami prva progovara i time uzrokuje rođenje „djeteta pijavice“. Shvaćaju što se dogodilo i odmah ponavljaju ceremoniju kako bi ispravili učinjeno. U ovom radu opisan je i Izanagijev odlazak u podzemni svijet u kojem susreće svoju ljubljenu nakon što je konzumirala plodove i izgubila svoj izgled. Nakon što ju je vidio, Izanagi se uplašio i pobjegao od Izanami. Njegova reakcija povrijedila je i razljutila Izanami koja ga nakon toga progoni do granica zemlje smrti. Pogrešivost grčkih bogova može se vidjeti u mitu o Prometeju. Epimetej je u očima Prometeja pogriješio što je sve dobre osobine dao svim kreacijama osim ljudima, a Prometej je u očima Zeusa pogriješio što je ljudima dao vatru.

6. RAZLIKE JAPANSKE I GRČKE KOZMOGENEZE I ANTROPOGENEZE

6.1. Odnos božanstava i prirode

Šintoizam je religija koja smatra da su *kamiji* dio prirode. Kroz ovu tvrdnju možemo iščitati njihovu povezanost s njom. Na samom početku, Kuni-no-toko-tachi-no-kami je božanstvo nastalo iz zemljinog tla, pa je tako i zemlja dio *kamija*. U mitu o nastanku, *kamiji* Izanami i Izanagi stvaraju svoju djecu koja su otoci Japana. Nakon toga, Izanami svojim ritualnim pročišćenjem rađa božicu Sunca – Amaterasu, sva ostala božanstva su također dio prirode. Svako rođenje rezultiralo je nastankom božanstava koji su bili predodređeni za neki prirodni fenomen. U japanskoj mitologiji vidimo da su božanstva *kamiji* dio prirode. Oni je isto tako i usavršavaju.

U grčkim mitovima, Gea je personifikacija Zemlje i ona je božanstvo. Zajedno s Ofionom je rodila prirodne fenomene. Kod Grka, veliku ulogu u odnosu božanstava i prirode je igrala Demetra. Ona je bila toliko povezana s prirodom da je njeno emocionalno stanje utjecalo na stanje u prirodi.

Iz gore navedenog vidimo da mnoga japanska božanstva doslovno jesu prirodni fenomeni (rijeke, kamenje, stabla...), dok su grčka božanstva u ljudskom obličju, a eventualno interagiraju s prirodom tako da upravljaju njome, a ona može biti i način da se prikažu ljudske emocije kao na primjeru Demetre.

6.2. Spol i kozmogeneza

Kada su Izanami i Izanagi stvarali svijet napravili su pogrešku. Odnosno, reklo bi se, ona je napravila pogrešku. Ona je prva progovorila i time stvorila dijete pijavicu. Kroz ovaj mit vidi se dominantnost muškarca u pogledu kozmogeneze. Izanami umire pri stvaranju boga vatre što može simbolizirati ženinu patnju. Nadalje, i u mitu gdje Izanagi stvara božanstva je vidljivo da ženska asistencija nije bila potrebna i da muškarac i sam može preuzeti ulogu rađanja. Nasuprot japanskoj mitologiji, u grčkoj vidimo da je žena dominantni spol u oba glavna mita o kozmogenezi. Eurinoma se izdigla iz kaosa i zajedno s Ofionom stvorila zemlju. No, kada je protjerala Ofiona, ona je sama dovršila svoju

kreaciju. U sljedećem mitu o postanku, isto tako je žena bila vladajući spol. Majka Gea je u snu rodila Urana bez oplodnje, iako kasnije njih dvoje zajedno nastavljaju stvaranje.

6.3. Politička svrha

Japanska mitologija je prvi puta zapisana u 8. st. kao što je navedeno u tekstu. Tada je bilo potrebno opravdati vladavinu klana Yamato. U mitologiji je Japan stvoren od strane božice Sunca, Amaterasu. Njen unuk Ninigi je na njen zahtjev postao vladar zemaljskoga svijeta. Kako bi mu pomogla, Amaterasu mu je dala tri dara – ogledalo, dragulj i mač. Kasnije su ti darovi postali poznati kao carske regalijske. Ninigijev praunuk Jimmu postao je prvi japanski car 660. p. n. e. Drugim riječima, porijeklo japanskih careva potječe od same božice Amaterasu. U Japanu je do zapisivanja mitova došlo zbog političke svrhe. Osim legitimizacije carske obitelji putem božice Sunca, cilj je bio ujedinjavanje države odnosno širenje spomenutog klana. U suprotnošću s Japanom, Grčka nije imala u uvidu ujedinjavanje (Perlman 1976: 4). Tada su živjeli u polisima od kojih je svaki vjerovao u iste bogove. Grci nisu pokušavali ujediniti te polise, ali su bili ujedinjeni u vjerovanjima u božanstva.

7. ZNAČAJ KOZMOGENEZE I ANTROPOGENEZE UNUTAR GRČKE I JAPANSKE MITOLOGIJE

Kozmogeneze obje mitologije podudaraju se u tome što nude objašnjenje čovjekovog okruženja, pogotovo prirode. Prema japanskoj i grčkoj mitologiji, kaos je isprva bio dominantna sila na svijetu i prvi uzrok svega. I u grčkoj i u japanskoj mitologiji pojavljuju se brojni bogovi koji stvaraju svijet i sudjeluju u životu na zemlji. Iz toga se iščitava da su obje kulture karakterizirale politeizam. U japanskoj su mitologiji za postanak bili potrebni i muškarac i žena. Muškarac je bio dominantan no u olimpijskom i pelaškim mitovima o stvaranju su bile dominantne žene. Brakovi božanstava prolaze kroz mnogobrojne kušnje. Iz njihovih odnosa vidimo da nisu savršeni iako su bogovi. Mitovi o postanku su također bitni jer pojašnjavaju prirodne pojave i daju osjećaj boljeg shvaćanja stanja u kojem se nalaze i koje ih okružuje. Kroz mitologiju kozmogeneze ljudi su učili: (1) kako živjeti i kako se odnositi jedni prema drugima, a osobito prema božanstvima, (2) da svi griješe uključujući i bogove. U japanskim i grčkim mitovima veliki je fokus na prirodu i odnos božanstava prema istoj. Daju informacije o tome kako je priroda nastala.

Antropogeneza ima različiti značaj za pojedinu mitologiju. U Japanu ima politički značaj – legitimizaciju vladajuće skupine, a u Grčkoj ima psihološki značaj – daje razloge za nesavršenost čovjeka.

U ranom Japanu mitologija je korištena za širenje moći carske linije. Postanak čovjeka nije detaljno opisan ali saznajemo da je carska obitelj iz loze božice Amaterasu. Ona prenosi svoje vlasti na unuka Ninigija, a on na praunuka Jimmua koji je prvi japanski car. Ovaj mit je pomogao carskoj obitelji kako bi bili štovani i prihvaćeni kao potomci *kamija*. Također se posredno može povezati i s opravdavanjem društvene nadmoći muškaraca nad ženama putem priče o drevnom ritualu.

Grčki bogovi su dijelili ljudske osobine koje su varirale od emocionalnih kao što je empatija (grčki bog Prometej se sažalio nad ljudima jer nisu imali nikakve dobre osobine te im je dao vatru) do intelektualnih kao što je razboritost (Deukalion i Pira su preživjeli potop sagradivši arku). Poznato je da su dijelili i negativne ljudske emocije i osobine. Spomenuti mit o Prometeju nudi objašnjenje nesavršenosti čovjeka. On je sam, po Zeusu, napravio grešku što je dao ljudima vatru i bio je kažnjen. Drugi izvori govore da je postojalo više

ljudskih rasa. Kako su svakom generacijom odmicala od prve, koja je rađena po božanskom liku, bile su sve nesavršenije. Tako je došlo do zadnje i jedine preostale rase koja je okrutna, nepravedna, i nevjernička. Grčki mitovi time nude nekoliko objašnjenja za porijeklo psiholoških mana i nesavršenosti čovjeka, dok istovremeno iste te mane i nesavršenosti pripisuju i bogovima. Tako ujedinjaju njihovu karakterizaciju unutar grčke mitologije za razliku od japanske u čijoj kozmogenezi i antropogenezi čovjek ima marginalnu ulogu, osim carske loze.

8. ZAKLJUČAK

Kozmogeneza i antropogeneza Japana i Grčke opisuju nastanak svijeta i čovjeka onako kako su to vidjele te dvije kulture. U ovom je radu dan pregled glavnih značajki tih mitova, te su one uspoređene kako bi se odredio značaj kozmogeneze i antropogeneze unutar tih mitologija. Uspoređeni su koncepti kaosa, obilježja božanstava i drugih nadnaravnih bića, brakovi božanstava i rađanje djece, odnos prirode i zagrobnog života, odnos božanstava prema prirodi te uloga spola u stvaranju.

Gornjom usporedbom utvrdila se sličnost značaja kozmogeneze za obje mitologije u vidu objašnjenja postanka i obilježja prirode i božanstava, dok je analiza antropogeneze ukazala na njene različite funkcije u Japanu i Grčkoj – jednu političku, a drugu psihološku. Prepoznata je i usmjerenost obje mitologije na prirodu, ali i veća usmjerenost starogrčke, a manja usmjerenost starojapanske mitologije na čovjeka.

Daljnja istraživanja mogla bi uključivati analizu političkih odnosa između polisa u staroj Grčkoj u kontekstu mitologije i identiteta radi promišljanja o razini do koje mitologija može ujediniti odvojene skupine kao što je to bio slučaj u Japanu. Također bi bilo korisno produbiti analizu uloge spola i roda u mitovima o stvaranju koristeći se analizom tekstova kojima je zapisana ova mitologija. Bilo bi zanimljivo i primijeniti koncept šintoističkog pojma *mitama* na analizu osobina i radnji grčkih božanstava povezanih sa stvaranjem. Gore navedeno doprinijelo bi pozicioniranju šintoizma unutar kategorizacija svjetskih mitologija.

9. LITERATURA

1. Ashkenazi, M. (2003). *Handbook of Japanese Mythology*, Santa Barbara: ABC CLIO.
2. Benašić, D. (2017). *Svijet grčkih bogova*. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.
3. Berens, E. M. (2009). *The Myths and Legends of Ancient Greece and Rome*, Amsterdam: MetaLibri.
4. Graves, R. (1955. / 2008.) *Grčki Mitovi*, prev. V.Boban, Beograd: Tukan Print.
5. Houle, M. M. (2001). *Gods and Goddesses in Greek Mythology*, Berkeley Heights: Enslow Publishers, Inc.
6. Keller, M. (2014). *Encyclopedia of Psychology and Religion: Demeter and Persephone*, London: Springer New York Heidelberg Dordrecht.
7. Levin, J.N. (2008). *Japanese Mythology*, New York: The Rosen Publishing Group, Inc.
8. Nakanishi, Y. (2010). *Magical Power of "Real Articles": Issues in the Historical Discourse about Old Temples and Shrines Tourism in Japan*, Department of Tourism and Transnational Studies Dokkyo University.
9. Nepoznati autor (1999). *Japanese Gods and Myths U*: Rebecca Kingsley (ur.), Ancient cultures. Edison: Chartwell Books.
10. Ō no Yasumaro (712./1932.) *Kojiki or Records of Ancient Matter, second edition*, prev. B. H Chamberlain, Kobe: J. L. Thompson & Co. (Retail) Ltd.
11. Ō no Yasumaro (712./1969.) *Kojiki*, prev. D.L. Philippi, Princeton: Princeton University Press-Tokyo: University of Tokyo Press.
12. Rankin, A. (2011). *Shinto: A celebration of life*. UK: John Hunt Publishing
13. Sears, K. (2014). *Mythology 101 From Gods and Goddesses to Monsters and Mortals: Your Guide to Ancient Mythology*, Holbrook: Adams Media.
14. Sever, M. (2016). *Japanese Mythology and Nationalism: Myths of genesis, Japanese identity, and Familism*. Turkey, Istanbul University.

Internetski izvori:

1. Perlman, S. (1976). *Panhellenism, the Polis and Imperialism. Historia: Zeitschrift Für Alte Geschichte*, 25(1), 1–30. <http://www.jstor.org/stable/4435482>
2. mit. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 09. 07. 2021.
<<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41235>>.
3. Grci. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 25. 9. 2021.
<<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23202>>.
4. Prometej. Hunt, J.M. 2019. Pristupljeno 25. 9. 2021
<https://www.scribd.com/document/406777489/THE-CREATION-OF-MAN-BY-PROMETHEUS-pdf>

10. POPIS PRILOGA

Slika 4, Amaterasu, božica Sunca i zaštitnica carskog klana, izlazi iz špilje, str 8.

Slika 5, Karta Grčke, str 9.

Slika 3, Utagawa Hiroshige, Bogovi Izanagi i Izanami na Plutajućem nebeskom mostu, broj 1 iz serije Ilustrirana povijest Japana, str. 11.

Slika 6, Kaos, str.14

11. SAŽETAK

Japanska mitologija se uglavnom temelji na šintoizmu dok se grčka sastoji od orijentalnih i doseljeničkih dijelova. Grčka su božanstva osvetoljubiva i nepredvidljiva tj. ljudska, dok su *kamiji* dio prirode. I jedna i druga civilizacija štovale su bogove što se vidi iz primjera danih u radu. Obje civilizacije nisu bježale od brakova brata i sestre već su ti bili česti. Prema japanskoj i grčkoj mitologiji, kaos je isprva bio dominantna sila na svijetu i prvi uzrok svega na svijetu. Takav stav prema početku života na zemlji sasvim je prirodan jer su ljudi mogli jedino pretpostaviti ono što je bilo porijeklo života. I u grčkoj i u japanskoj mitologiji pojavljuju se brojni bogovi koji stvaraju svijet, sudjeluju u životu na zemlji itd. Obje kulture su karakterizirale politeizam, ali ljudski stav prema životu bogova bio je sasvim drugačiji. Potonja civilizacija je, kao što je već spomenuto, gledala na *kamije* kao na dio prirode, a u grčkoj mitologiji bogovi su više bili okrenuti ljudima. U japanskoj su mitologiji za postanak bili potrebni i muškarac i žena, a u grčkoj vidimo da je žena bila dominantan spol. U Olimpijskom mitu o stvaranju oplođivanje žene se pripisivalo vjetru a smatra se da je moglo uslijediti i slučajnim gutanjem insekata. Postanak čovjeka nije točno definiran u japanskoj mitologiji (više je usmjeren na carsku obitelj), no kao što ima više mitova o postanku, Grčka također ima više mitova o postanku čovjeka. Prometej je stvorio ljude i dao im je vatru kad im je najviše bila potrebna. Njegov sin, Deukalion i njegova supruga Pira su ponovno naselili zemlju nakon Zeusovog potopa. Neljudski oblici života japanske mitologije kao što su, *tengu* (goblini), *oni* (demoni) i *kappa* (vodeni demoni) su često prikazani kao izgubljeni i većinom nisu zli. U grčkoj mitologiji su vrlo poznate nimfe, koje se većinom pojavljuju kao sporedne uloge. Ta božanstva su lijepe djevojke koje su se – iako su malo božanstvo – štovale kao ostali bogovi. Razlikujemo tri vrste nimfa a to su oceanide, nereide i naide. Svaka od njih pripada jednom prirodnom fenomenu.

Ključne riječi: Japan, Grčka, *kami*, bog, postanak, čovjek, neljudski oblici, nimfe.

12. ABSTRACT

Japanese mythology is mainly based on Shintoism while Greek consists of oriental and immigrant parts. Greek deities are vindictive and unpredictable, ie human, while *kami* are part of nature. Both civilizations worshiped the gods as can be seen from the examples given in the paper. Both civilizations did not run away from brother and sister marriages but these were frequent. According to Japanese and Greek mythology, as it was initially the dominant force in the world and the first cause of everything in the world. Such an attitude towards the beginning of life on earth is quite natural because people could only assume what was the origin of life. In both Greek and Japanese mythology, numerous gods who create the world appear, participate in life on earth, etc. Both cultures were characterized by polytheism, but the human attitude toward the life of the gods was quite different. The latter civilization, as already mentioned, looked at *kami* as a part of nature, and in Greek mythology the gods were more turned to people. In Japanese mythology, both man and woman were needed for creation, and in Greek we see that woman was the dominant sex. In the Olympic myth of creation, the fertilization of women was attributed to the wind and it is believed that it could have been followed by accidental ingestion of insects. The origin of man is not precisely defined in Japanese mythology (it is more focused on the imperial family), but just as there are more myths about the origin, Greece also has more myths about the origin of humans. Prometheus created humans and gave them fire when they needed it the most. His son, Deucalion, and his wife Pira repopulated the land after the flood of Zeus. Nonhuman life forms of Japanese mythology such as, *tengu* (goblins), *oni* (demons) and *kappa* (water demons) are often portrayed as lost and mostly not evil. Nymphs are very well known in Greek mythology, mostly appearing as supporting roles. These deities are beautiful girls who - although they are a small deity - were worshiped like other gods. We distinguish three types of nymphs, namely *oceanids*, *nereids* and *naids*. Each of them belongs to one natural phenomenon.

Keywords: Japan, Greece, *kami*, god, origin, man, inhuman forms, nymphs.